УДК 37.015.3:614.8

Кулалаєва Н. В.,
к. х. н., доцент,
ЧДУ ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ АТРИБУТ ІСНУВАННЯ СОЦІУМУ

У статті показано, що основною метою і внутрішньою потребою людини і суспільства сьогодні є формування культури безпеки та виховання особистості безпечного типу, здатної до активної комунікації в ході загального виживання. При цьому, пріоритетним напрямком є збереження навколишнього середовища. Відзначено, що в сучасних умовах безпеки на рівнях особистості та суспільства не може бути забезпечено без постійно підтримуваної глобальної складової. Наведено основні принципи, реалізація яких дозволить забезпечити подальший розвиток культури безпечної життєдіяльності людини і соціуму в цілому.

Ключові слова**:** *атрибут, культура безпеки, комунікація, загальне виживання, глобальна складова, соціум.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується настільки серйозними кризовими тенденціями, що людство повинно в найкоротший час кардинально змінити ставлення до своєї життєдіяльності. В іншому випадку, незворотні трансформації навколишнього середовища, ще за життя нинішнього покоління, призведуть до неминучих соціальних і екологічних катастроф. Так, за даними УкрНДІЦЗ з ГУ (У) Державної служби України з надзвичайних ситуацій в АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя, протягом 7-ми місяців 2013 року в Україні зареєстровано 35938 пожеж. Кількість людей, загиблих унаслідок пожеж склала 1385. Кількість травмованих на пожежах склала 881 [1].

Упродовж 9 місяців 2013 року на автодорогах держави зареєстровано 138 125 дорожньо-транспортних пригод, у тому числі 21 724 ДТП – із постраждалими [2].

За 9 місяців 2013 року до робочих органів виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України надійшло 8409 повідомлень про нещасні випадки на виробництві, в яких постраждало 8670 осіб, у т. ч. 1200 – із смертельним наслідком. Отримали травми на виробництві в стані алкогольного сп'яніння 116 осіб (біля 1,7 % від загальної кількості травмованих по Україні). При цьому 40 осіб отримали травми із смертельним наслідком. За 9 місяців 2013 року до робочих органів виконавчої дирекції того ж Фонду надійшло 4663 повідомлень про професійні захворювання (отруєння) [3].

Отже, статистичні дані про транспортні аварії на дорогах, зростання наркоманії, отруєння алкоголем, загибель людей у побуті та під час трудової діяльності свідчать про те, що суспільство в прагненні до повсюдної реалізації прав і свобод особистості втрачає щось більш важливе. Це вироблений тисячоліттями механізм власного самозбереження, основу якого становить наявність у сучасної людини адекватного розуміння сутності безпечної життєдіяльності. Більш того, сучасна життєдіяльність людей у всіх проявах – соціальному, політичному, технічному, економічному, воєнному не в змозі гарантувати виживання людини як біологічного виду. У зв'язку з цим завдання безпеки постають щодня перед кожним, оскільки, включаючись у трудову діяльність, він (вона) повинен знати і передбачати можливі наслідки своїх дій щодо перетворення середовища існування, чітко уявляючи процеси, що відбуваються в системах зі спільнотами різних рівнів. За висловлюванням В. В. Сапронова «…для выработки адекватных принципов жизнедеятельности обществу потребовался инструмент понимания и предвидения мировой динамики с небывалым нарастанием масштабов угроз человеку…» [4, с. 4-5]. Безпека – це не однорідний факт з області діяльності індивідуума чи сукупності людей, вона не є також їхньою однозначною метою або завданням. Безпека – явище суспільне, політичне, економічне, культурне, юридичне, екологічне, мілітарне, але при цьому чинник одиничне екзистенціальний і життєво індивідуальний. «Безпека – головна потреба окремої людини і суспільних груп, а також – їхня найважливіша мета» [5, с. 403].

На підґрунті обговорення поняття «безпека людини», яке було організоване Головою Генеральної Асамблеї ООН 4 червня 2012 року, загальне тлумачення поняття «безпека людини» включає наступне [6]:

– право людей на життя в умовах свободи та достоїнства, а також свободи від убогості та безвихідності;

– концепція безпеки людини передбачає ухвалення всеосяжних і контекстно виправданих превентивних заходів, що враховують інтереси людини та спрямовані на посилення захисту й розширення прав і можливостей всіх людей та громад;

– у концепції безпеки людини визнається взаємозв'язок між світом, розвитком і правами людини та рівною мірою враховуються цивільні, політичні, економічні, соціальні й культурні права;

– концепція безпеки людини відрізняється від відповідальності по захисту і її реалізації;

– концепція безпеки людини не передбачає застосування сили або погрози її застосування або примусових мір. Безпека людини не підмінює собою безпеку держав;

– безпека людини заснована на національній відповідальності;

– уряди зберігають за собою головну роль із забезпечення виживання, засобів до існування й достоїнства громадян своїх країн. Роль міжнародного співтовариства полягає в тім, щоб доповнювати дії урядів і забезпечувати ним необхідну підтримку на їхнє прохання, з метою зміцнення їхнього потенціалу по реагуванню на існуючі й нові погрози. Для забезпечення безпеки людини необхідно розширювати співробітництво й партнерство між урядами, міжнародними й регіональними організаціями й цивільним суспільством;

– безпеку людини необхідно забезпечувати при повній повазі цілей і принципів, проголошених в Уставі Організації Об'єднаних Націй, включаючи повну повагу суверенітету держав, територіальну цілісність і невтручання в справи, які, по суті, відносяться до внутрішньої юрисдикції держав. Безпека людини не породжує додаткових правових зобов'язань із боку держав.

Мета статті полягає в визначенні та обґрунтуванні основних принципів розвитку культури безпечної життєдіяльності людини та суспільства в цілому. При цьому основною умовою забезпечення безпеки життєдіяльності як однієї людини, так і суспільства в цілому є система норм, цінностей і пріоритетів, які відбиваються у змісті культури безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки молоді до безпечної життєдіяльності та розробки основ формування в неї культури безпеки життєдіяльності розглядало багато вчених-педагогів, серед яких В. Сапронов, Ю. Воробйов, В. Акімов, В. Мошкін, В. Девисилов, М. Зоріна, І. Нємкова, С. Данченко, Ю. Іванов, В. Мельник, В. Ляшко, А. Снєгірьов, С. Якушева, В. Гафнер, О. Шароватова, Л. Сорокіна, М. Зоріна, Н. Лизь, Л. Шершнев, С. Абрамова, О. Михайлов, О. Ляшенко, В. Березуцький, З. Яремко, О. Запорожець, В. Михайлюк та інші. Ступінь же розробленості проблеми формування безпосередньо культури безпеки життєдіяльності учнів та студентів продовжує залишатися недостатньою. Хоча, формування культури безпеки та виховання особистості безпечного типу, здатної до активної комунікації в ході загального виживання, є невід'ємною суттєвою властивістю людства – атрибутом існування соціуму.

Виклад основного матеріалу. Вступаючи в творчу (або руйнівну) життєдіяльність, індивіду слід навчитися розглядати себе, перш за все, як суб'єкта безпеки. Останнє передбачає опанування накопиченими людством знаннями та досвідом виживання в різноманітних небезпечних ситуаціях, а також виховання у готовності до використання цієї спадщини у життєвих умовах, що постійно змінюються. При цьому, йдеться про комплексну підготовку особистості до попередження і подолання небезпечних ситуацій, чому повинні сприяти її світоглядна, моральна, інтелектуальна, психологічна, комунікативна, правова, естетична, екологічна, інтерсоціальна, політехнічна і фізична готовність. Людина, яка з юних років засвоїть закони безпечної життєдіяльності, стає суб'єктом, здатним у сучасних умовах захистити не тільки особисте життя і зберегти власне здоров'я в умовах постійно виникаючих небезпек, але й одночасно у своїй діяльності, яка не повинна бути джерелом небезпеки безпосередньо для неї, суспільства і навколишнього середовища в цілому. У цьому випадку під діяльністю розуміється специфічна форма активного ставлення людини до життєвого середовища, зміст якого складає доцільна зміна і перетворення останнього в своїх інтересах. Форми діяльності охоплюють практичні, інтелектуальні, духовні процеси, що відбуваються у побутовій, суспільній, культурній, трудовій, науковій, навчальній та інших сферах життя людини. Причому, практика надає підставу для твердження, що будь-яка її діяльність потенційно небезпечна. Розуміння цього є підґрунтям для прийняття адекватних управлінських рішень у небезпечних і надзвичайних ситуаціях.

До управління безпекою належить виявлення джерел небезпеки і контроль чинників ризику на користь зведення до мінімуму людських жертв, матеріального збитку, а також фінансових, екологічних і соціальних втрат. Ймовірність виникнення надзвичайних ситуацій за наслідками природних явищ, соціальних подій, аварій та відмов технічних об'єктів і технологій оцінюють на основі статистичних даних або теоретичних досліджень, при цьому використовують ризик-орієнтований підхід [7].

Усвідомлення необхідності досягнення особистої безпеки, проходячи через розум і психіку людей, сприяє прищепленню їм потрібних для цього регуляторів поведінки, яка є, головним чином, гарантом безпеки соціуму. Без сумніву, що багато в чому цьому сприяє діяльнісна складова особистості. Саме в процесі її реалізації формуються індивідуальна, групова і корпоративна відповідальності за забезпечення та захист життя і здоров'я людей від впливу дезадаптуючих і дестабілізуючих чинників; інформації від розголошення, витоку і втрати; безаварійності при створенні та експлуатації технічних об'єктів, технологій, інших

людських цінностей, тобто моральних норм. Останні характеризують світогляд особистості – систему поглядів на об'єктивний світ і її місце в цьому світі, ставлення до навколишньої дійсності, до себе самої, а також обумовлені цими поглядами основні життєві позиції, переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації. За висловленням Сорокіної Л. В. «взгляды объясняют взаимосвязь поведения человека с уровнем его безопасности, служат ориентирами в отношениях, оценках, решениях, поступках» [8, с. 2341]. Природно, що це, перш за все, повинно становити сферу освітньої та організаторської діяльності держави, тому що цінності визначаються корисністю для безлічі індивідуумів, поведінку яких вона і регулює. Однак, оскільки саме моральні норми визначально впливають на всі сторони суспільного та особистого життя людей, існує об'єктивна необхідність привернути увагу також усіх громадських інститутів до морального виховання молоді, як основоположного фактору становлення моральної особистості взагалі і виховання особистості безпечного типу зокрема. Тільки таким чином можливе створення умов для подальшого безпечного і сталого розвитку соціуму.

Специфічним способом організації людської життєдіяльності, який представлено у продуктах матеріальної та духовної праці, в системі соціальних норм і переконань, в духовних цінностях, у сукупності відносин людей до природи, між собою та до себе особисто є культура – основа існування і найважливіша ідентифікаційна ознака будь-якої цивілізації [9, с. 75]. Культура характеризує особливості поведінки, свідомості та діяльності людей у певних сферах суспільного життя. Її існування не можливе поза людиною. Індивідуум не народжується соціальним, а лише в процесі діяльності стає таким. У культурі може фіксуватися спосіб життєдіяльності окремого індивіда (особиста культура), соціальної групи (культура класу) або всього суспільства в цілому [10, с. 486-487]. Як правило, вона втілюється в змісті, засобах та продуктах праці, спрямованих на перетворення предметного світу і розвиток сфери людських взаємин. Культура містить також предметні результати, реалізовані в діяльності людей, їх знання, вміння та навички, світогляди, способи і форми спілкування, рівні інтелектуального, морального та естетичного розвитку суспільства. Найбільш фундаментальні властивості культури в тій чи іншій мірі притаманні і її елементу – культурі безпеки [11, с. 69-70]. Якщо розуміти культуру як певний рівень розвитку творчих сил і здібностей особистості, то культура безпеки – це рівень розвитку творчих сил і здібностей людини до профілактики ризиків, попередження та зменшення шкоди (заподіюваної шкідливими і небезпечними чинниками життєдіяльності) їй безпосередньо, збитків суспільству в цілому. Окрім знань, умінь і навичок культура безпеки містить світоглядні ідеї, моральні та естетичні цінності, інтелектуальний досвід вирішення проблем безпеки, досвід безпечного спілкування та комунікації в ході загального виживання. Оволодіння культурою безпеки і транслювання її від одного до іншого покоління здійснюється в процесі безперервної освіти і виховання, починаючи з «родинної школи». При цьому у якості основних принципів виховання культури особистої безпеки можна прийняти наступні [12, с. 13]:

– планування сумісної діяльності педагога з вихованцем;

– мотивації, який орієнтує на формування у молоді внутрішніх мотивів до опанування культурою безпеки;

– динамізму, який включає застосування різноманітних сучасних форм і методів виховання;

– проблемності, що спрямований на розвиток творчого та нестандартного мислення у студентів;

– діагностики, який забезпечує зворотній зв'язок під час навчання;

– гуманності;

– бінарності, що орієнтує викладача на організацію взаємодії з вихованцем у партнерському співробітництві.

Соціальний розвиток суспільства вимагає виховання в студентів культури безпечного поводження, творчого відношення до праці та уміння самостійно вдосконалювати професійні знання і уміння. Навчально-виховний процес завжди має два боки: подання знань та їхнє засвоєння. А оскільки зміст освіти реалізується саме в ньому, управління системою полягає в реальному керуванні цими процесами. Управління ж системою змісту освіти здійснюється за допомогою навчальних планів і програм, підручників, навчально-методичної літератури, технічних засобів навчання, наочних матеріалів тощо. Крім того, важливе місце тут посідає рівень кваліфікації викладачів навчальних закладів. Вони повинні вчасно і якісно засвоювати методи та методичні прийоми викладання нових елементів, включених до навчальної системи. Практика показує, що ефективність навчального процесу визначально залежить від того, наскільки вдало педагоги вміють застосовувати ці методи, пов'язати їх з методами виховання, як вони варіюватимуть методами навчання й відповідно до цього спрямовують студентів на використання найбільш доцільних засобів для відповідних завдань. До того ж, навчання та виховання повинні відбуватися одночасно. При організації навчального процесу важливим є також питання змісту навчальних дисциплін. При складанні нових програм для забезпечення навчального процесу необхідно враховувати не тільки сучасні вимоги науки і техніки, але й перспективу їхнього розвитку. Крім того, багато питань викликає зміст навчання та характер установлення міждисциплінарних зв'язків за загальноосвітніми, загальнотехнічними і спеціальними дисциплінами. Отже, чим краще педагог зможе паралельно з навчанням актуалізувати мотивацію студентів на професійну

самоорганізацію й у такий спосіб спонукати їх до активного навчання (тобто організувати їхню розумову та фізичну діяльність), тим цікавіше стане для студентів навчальна праця й тим старанніше вони візьмуть у ній участь.

Для підвищення якості освіти та рівня наукового пізнання в процесі навчання як правило застосовують системний (системно-структурний) підхід. Такий підхід створює умови більш широкого синтезу наукових знань, досягнення цілісного уявлення про досліджувані об'єкти і явища внаслідок логічних і методологічних засобів, застосовуваних у різних галузях науки. При системному підході в структурі системи вивчають взаємини та зв'язки різних елементів цілого, знаходять відносини між елементами, провідні тенденції та основні закономірності. Використання системного підходу дозволяє не тільки дослідити певні явища (у тому числі природні), але й знайти взаємозв'язки між ними, причини та умови їхньої реалізації [13, с. 27].

Системний, цілісний підхід до вибору структури навчання надає можливість педагогу запобігти однобічного поширення процедури вибору лише на методи навчання та орієнтує його на обґрунтований вибір певного комплексу засобів і методів навчання. Зауважимо, що системний підхід не руйнує загальної схеми та структури навчально-виховного впливу, не скасовує перевірених на практиці основних педагогічних методів – спостереження і дидактичного експерименту. Але системний підхід вносить і нове в методи дослідження заходів підвищення якості освіти, насамперед один із ефективних методичних прийомів – моделювання, багатофакторний і структурний аналіз, підхід до дослідження із застосуванням інформаційних технологій. Отже, необхідно комплексно використовувати методи, застосовувані в різних галузях наук. Отже, системний підхід надає значні можливості для рішення проблем професійної освіти, і має всі підстави для застосування його у навчально-виховному процесі прищеплення культури безпечної життєдіяльності молоді.

Для реалізації змісту культури безпеки важливо, щоб кожен її потенційний носій (особистість) протягом життя прагнув до досягнення наступних цілей:

– вибору адаптованого соціального середовища і пріоритетів рольової поведінки, що зведе до мінімуму можливість залучення до небезпечних (у тому числі і кримінальних) ситуацій і збиток від ненавмисного потрапляння в них;

– недопущення дій щодо створення і потрапляння в аварії та катастрофи, готовність до них при виникненні небезпечних або екстремальних умов;

– ведення способу життя, спрямованого на збереження здоров'я, працездатності та поведінки, що виключає побутовий і виробничий травматизм;

– облік і зниження факторів, які погіршують екологічну обстановку навколишнього середовища.

У той же час безпека суб'єкта залежить не тільки від його особистої поведінки, але також від кількості та величини загроз, що формуються середовищем існування (природним, соціальним, техногенним), які багато в чому визначаються результатами перетворювальної життєдіяльності суспільства [14, с. 26]. Отже, стає очевидним, що пріоритетною метою і внутрішньою потребою людини, суспільства, цивілізації є забезпечення безпеки навколишнього середовища. Допомогу у вирішенні цієї проблеми може надати врахування наслідків перетворення його людиною – поява загроз від створених нею елементів «техносфери».

Рівень безпеки, досягнутий перетворювальною життєдіяльністю гіпотетичного соціуму для забезпечення захищеності своїх членів від різного виду загроз характеризує середня тривалість їхнього життя. З прогресом цивілізації, збільшенням обсягу перетвореного середовища – техносфери чисельність населення планети стала зростати все стрімкіше, складаючи сьогодні вже понад 6 млрд осіб. Відповідно збільшився і рівень ризику від їхнього негативного впливу одне на одного. Причому, розвиток сучасних технологій забезпечення існування і життєдіяльності суб'єктів і соціуму в цілому привів до їх загальнопланетарної залежності. Звідси, відмінною рисою сучасності є те, що безпеку і особистості, і суспільства тепер не можна забезпечити без глобальної безпеки, яку необхідно постійно підтримувати, а загальні результати життєдіяльності можуть стати для людства наслідком світової кризи. Переконливе підтвердження тому – наслідки глобальної катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції в Україні, коли вибухова хвиля після аварії ядерного реактора двічі обійшла навколо Земної кулі.

Формування та вирішення проблем безпечної життєдіяльності мають історичну поетапну послідовність. Вони залежать від виникнення негативних явищ природного, соціального чи техногенного характеру, виникнення зон їх дій і наявності захисних заходів – систем забезпечення безпечної життєдіяльності людини. Поява глобальних загроз від життєдіяльності принципово змінила постановку завдань безпеки. До настання нової епохи проблеми безпеки та способи їх вирішення можна було умовно розділити на дві категорії. Середній рівень безпеки населення країни забезпечувався загальним рівнем розвитку, а також військовими та адміністративними засобами держави. Індивідуальний рівень безпеки залежав від поведінки індивідуумів у повсякденному житті. Для них безпека суспільства, яке уособлює державу (сьогодні її називають національною), ставала важливіше особистої тільки в короткочасні періоди війн за виживання. Ціна здатності членів соціуму до самопожертви була висока і позначалася негайно: виживали лише суспільства, суб'єкти яких виявляли цю здатність у критичних умовах війн. Інакше співтовариство, а разом із ним і більшість його членів, гинули.

Результати життєдіяльності з питань трансформації соціальних умов існування призвели до істотної зміни складу загроз особистості і суспільства, форм природної конкуренції між спільнотами. І якщо прийняти точку зору В. І. Вернадського, що людство, взяте в цілому, знайде способи подолати сучасну кризу, стають очевидні, неминучі обмеження на масштаби і форми життєдіяльності, на ресурси та умови існування, які розподіляються нерівномірно не тільки між окремими людьми, але і між державами. Вже сьогодні постійно діючою (замість періодичних воєн) стала конкуренція між народами за використання ресурсів для життєдіяльності. Вона ведеться економічними, інформаційними, політичними і терористичними засобами. Воєнне застосування збройних сил залишилося лише як завершальний, короткочасний засіб придушення особливо стійких супротивників. Комплекс проблем безпеки розширився, став більш взаємопов'язаним і набув якісно нового характеру через виникнення нової та безперервної загрози існуванню всього людства від власної життєдіяльності. Основні її причини полягають в ігноруванні промислово розвиненими державами вимог скоротити рівень споживання природних ресурсів, а більшістю країн, що розвиваються, темпи приросту населення. Фактично загроза катастрофи в глобальному масштабі стала систематичною. Тому надалі життєдіяльність кожної особистості та дії спільнот будь-яких рівнів повинні постійно відповідати вимогам глобальної безпеки. З цією метою прогрес цивілізації вже сформував сучасні напрямки розвитку соціальної системи світу у вигляді:

– постійного зростання демократизації суспільства на всіх рівнях з закріпленням прав і свобод особистості;

– стрімкої інформатизації суспільства з небувалим збільшенням швидкості і масштабів обміну інформацією;

– економічної інтеграції країн світу, що веде до зростання ролі транснаціональних корпорацій та до пріоритету продуктивності суспільної праці в історичній конкуренції народів і держав;

– взаємопроникнення культур внаслідок інформатизації, виникнення уніфікованої культури на базі економічної інтеграції.

Відзначимо, що сьогодні безпека життєдіяльності особистості не може бути гарантована без участі держав, як найбільш ефективної форми організації соціуму в міждержавних об'єднаннях на планетарному рівні. Однак для забезпечення національної безпеки вже недостатньо внутрішніх формальних заходів: указів, законів, постанов тощо. Їхня результативність тепер залежить від підтримки суспільства, що, в свою чергу, визначається тим, якою мірою люди усвідомлюють нові умови свого життя. Тому в основу забезпечення національної безпеки на сучасному етапі має бути закладено вплив суспільства на прийняття і реалізацію державних рішень. Виняткову важливість становить також нова загальна освіта з відповідним світоглядним змістом, де інформаційна складова посідає одне з провідних місць, причому безперервна: дошкільна, шкільна і подальша професійна (формальна чи неформальна), насичена питаннями культури безпечної життєдіяльності. А знання, що потрібні кожній людині для забезпечення її безпеки, повинні базуватися на чітких уявленнях про процеси, які діють у складних системах, що включають велику кількість природних, соціальних, техногенних компонентів і на усвідомленні особистої відповідальності за результати своєї життєдіяльності.

З урахуванням цих особливостей подальший розвиток культури безпеки життєдіяльності людини і суспільства в цілому, на наш погляд, можливий за умови реалізації наступних основних принципів. По-перше, відокремлення як найвищого пріоритету життя людини, тобто вся діяльність індивідів і суспільства в галузі безпеки життєдіяльності повинна бути спрямована на мінімізацію людських втрат і постраждалих. При цьому перспективним є застосування ризик орієнтованого підходу до визначення ризику лих від людської діяльності. По-друге, відмова від розгляду проблем безпеки людини, суспільства, держави, світового співтовариства ізольовано, окремо одне від одного, а їхнього сприйняття як єдиного системного, взаємозумовленого та взаємозалежного комплексу. По-третє, визначення освіти основою формування культури безпеки життєдіяльності, триєдиним процесом виховання, навчання і розвитку особистості. Культурна спадщина не відтворюється сама по собі і вимагає свідомого відбору змісту, його передання та освоєння, що можливе, головним чином, у рамках системи безперервної освіти.

Висновки. Соціально-економічні зміни в Україні, ринкові відносини, євроінтеграція – все це передбачає орієнтацію на активізацію кожної людини зокрема її самореалізацію в матеріальній та духовній сферах суспільного життя. При цьому, пріоритетним напрямком є збереження навколишнього середовища. За таких умов важливо надати новий імпульс творчому та інтелектуальному потенціалу людини, роз'ясненню, що основною метою і внутрішньою потребою як індивіда, так і суспільства в цілому, сьогодні повинно стати формування культури безпеки та виховання особистості безпечного типу, здатної до активної комунікації в ході загального виживання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний інформаційний сервер Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : undicz.mns.gov.ua/.
2. Урядовий портал: МВС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : kmu.gov.ua/control/uk/.../article?art.

3. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : social.org.ua/activity/profilactika.
4. Сапронов В. В. Идеи к общей теории безопасности [Електронний ресурс] / В. В.Сапронов // ОБЖ. Основы безопасности жизнедеятельности. – 2007. – №№ 1, 2, 3. – Режим доступу : обж.рф/data/documents/sapronov_ teoriya.pdf.
5. Коженевский Л. Ф. Секюритология как научная дисципліна [Текст] / Л. Ф. Коженевский. – Київ – Дніпропетровськ : Будівництво, Матеріалознавство, Машинобудування. Міжнародна Академія безпеки життєдіяльності. «Основа», – 2007. – С. 401–412.
6. Follow-up to paragraph 143 on human security of the 2005 World Summit Outcome. A/66/L.55/Rev.1.
7. Михайлюк В. О. Цивільний захист: Соціальна, техногенна і природна безпека [Текст] / В. О. Михайлюк. – Миколаїв : НУК, 2005. – Ч. 1. – 168 с.
8. Сорокина Л. В. Основные принципы воспитания культуры безопасности жизнедеятельности у студентов высших учебных заведений технического профиля [Текст] / Л. В. Сорокина // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. – Т. 12. – № 1(9), 2010. – С. 2341–2344.
9. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций [Текст] / С. Хантингтон. – Пер. с англ. – М. : АСТ, 2005. – 603 с.
10. Давыдов В. В. Культура // Российская педагогическая энциклопедия. В 2 т. / Гл. ред. В. В. Давыдов. – М. : Большая российская энциклопедия, 1993. – Т. 1. – С. 486–487.
11. Кулалаєва Н. В. Культура безпеки людства : [монографія] [Текст] / Н. В. Кулалаєва, В. О. Михайлюк. – Миколаїв. Вид-во ДМ Репрографія. – 2011. – 371 с.
12. Мошкин В. Н. Методы, закономерности и принципы воспитания культури личной безопасности [Текст] // ОБЖ. – 2001. – № 2. – С. 14–20.
13. Кулалаєва Н. В. Виховна складова педагогіки безпеки : [монографія] [Текст] / Н. В. Кулалаєва, В. О. Михайлюк, О. А. Мармазинський. – Миколаїв : НУК, 2013. –354 с.
14. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли [Текст] / Л. Н. Гумилев. – Москва, 1990. – 528 с.

Кулалаева Н. В.,
ЧГУ им. Петра Могилы, г. Николаев, Украина

КУЛЬТУРА БЕЗОПАСНОСТИ КАК НЕОТЪЕМЛЕМЫЙ АТРИБУТ СУЩЕСТВОВАНИЯ СОЦИУМА

В статье показано, что сегодня основополагающей целью и внутренней потребностью человека и общества является формирование культуры безопасности и воспитание личности безопасного типа, способной к активной коммуникации в ходе общего выживания. При этом приоритетным направлением является сохранение окружающей среды. Отмечено, что в современных условиях безопасность на уровнях личности и общества не может быть обеспечена без постоянно поддерживающейся глобальной составляющей. Приведены основные принципы, реализация которых позволит обеспечить дальнейшее развитие культуры безопасной жизнедеятельности человека и социума в целом.

Ключевые слова: *атрибут, культура безопасности, коммуникация, общее выживание, глобальная составляющая, социум.*

Kulalayeva N.,
Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

THE CULTURE OF SAFETY AS AN ESSENTIAL ATTRIBUTE OF THE EXISTENCE OF SOCIETY

The paper shows that the basic purpose and inner need of man and society today is the creation of the culture of safety and education of the safety type person, that is capable to active communication during the entire survival. In this case, the priority is to preserve the environment. It is noted that today the safety at the level of person and society can not be maintained without supporting the global component. There are mentioned the basic principles, whose realization will provide the further development of the culture of human's life safety and the whole society.

Key words: *attribute, the culture of safety, communication the entire survival, the global component, the society.*

Рецензенти: ***Мітрясова О. П.,*** д. пед. н. проф.;
Кисляков В. П., к. ф. н., проф.

© Кулалаєва Н. В., 2014 *Дата надходження статті до редколегії 08.01.2014 р.*